

**Til
Norges Bondelag
Oslo**

Vår saksbehandler
Finn Aasheim/Amund Johnsrud
Tlf. 38 07 19 74/35 95 90 32

Vår dato
2010-03-12
Deres dato

Vår referanse
Arkiv:
Deres referanse

Jordbruksforhandlingene 2010 - Felles innspill fra fylkesbondelaga i Telemark, Vest-Agder og Aust-Agder

Mål:

Vi ønsker et inntektsløft for landbruket i vår region for å stoppe avgangen av aktive landbruksforetak, og sikre rekruttering og investeringslyst i verdens viktigste næring!

Et slikt mål gjelder naturligvis for landbruket i hele Norge! Det er avgjørende at landbrukets organisasjoner, sammen med myndighetene, fortsatt står bak, og fronter, en landbrukspolitik basert på bærebjelkene i ”den norske modellen” og målet om et ”landbruk over hele landet”.

I dette innspillet fokuserer vi imidlertid på særtrekkene for våre tre fylker.

Situasjonsbeskrivelse og statistikk:

I norsk sammenheng ligger vår region utenfor de ”tunge” landbruksområdene. I forhold til geografi, topografi, arrondering og bruksstruktur er det mer naturlig å sammenligne seg med Vestlandet og Nord-Norge enn med Rogaland, sentrale Østlandet og Trøndelag. Dette betyr at vi utgjør en relativt næringssvak region som rammes både først, og mest, ved effektivisering og strukturrasjonalisering.

Et søk i statistikkene understreker en slik situasjon:

Årlig %-vis endring i antall jordbruksbedrifter fordelt på landsdeler (Resultatkontrollen 2009):

I Agder og Telemark var avgangen i perioden 1989 - 1999 på 4,8 % (Landet 3,3 %)

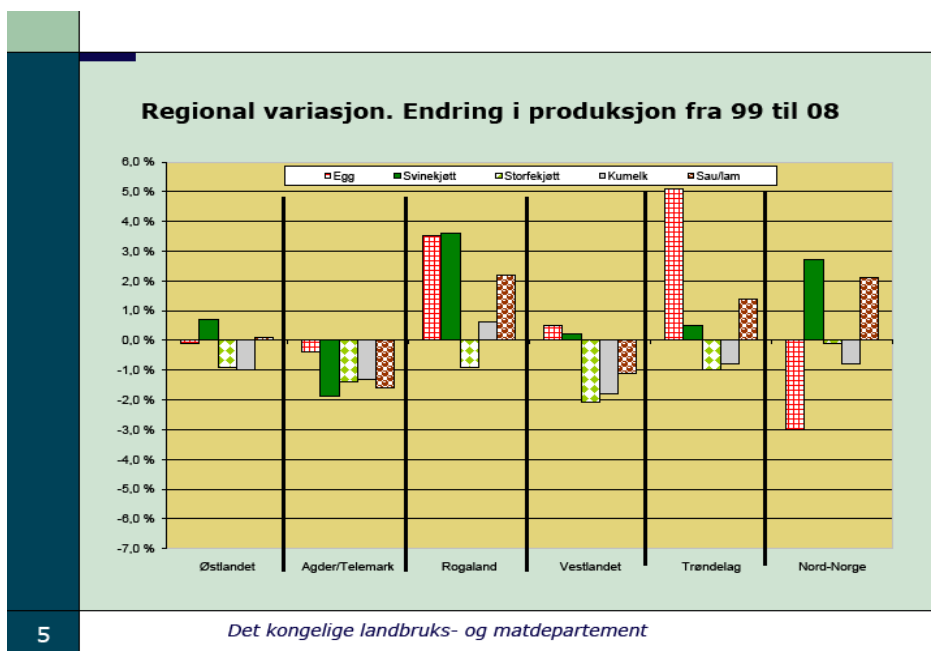
I Agder og Telemark var avgangen i perioden 1999 - 2008 på 5,4 % (Landet 4,0 %)

Ingen annen landsdel har hatt like stor eller større %-vis avgang i de to periodene.

I perioden 1979- 1989 hadde Vestlandet (2,7 %) og Nord-Norge (4,9 %) større avgang enn Agder og Telemark (2,5 %)

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	Telefaks:	E-postadresse
Postboks 298 4667 Kristiansand.	Gyldenløvesgate 2A 4611 Kristiansand	38 07 19 71	38 07 19 79	agder@bondelaget.no
Norges Bondelag Agderkontoret Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto: Bankkonto:	6319.07. 00161 8101.05. 91392	Internet: www.bondelaget.no/agder

Andel av antall bruk fordelt på regioner 2008:

Agder og Telemark 7 %

Østlandet 38 %

Vestlandet 21 %

Rogaland 10 %

Trøndelag 15 %

Nord-Norge 9 %

Antall jordbruksbedrifter:

Agder og Telemark utgjør 3 av de 5 fylkene med færrest jordbruksbedrifter (2007)

Andel leiejord:

I synkende rekkefølge har Aust-Agder, Troms, Vest-Agder og Telemark størst andel leiejord blant landets fylker. Dette er de 4 fylkene som har mer enn 50 % andel leiejord (2007).

Samla næringsinntekt:

Samla næringsinntekt fra jordbruket utgjorde i 2007 kr. 69 mill i Aust-Agder, kr. 112 mill i Vest-Agder og kr. 122 mill i Telemark. Bare Finnmark (61 mill) har lavere samla inntekt enn våre tre fylker.

Næringsinntekt pr. time:

Brutto næringsinntekt pr. time ("Brukarfamilien si brutto timeinntekt i jordbruket") utgjorde i 2006-2007 kr. 55 i Telemark, kr. 59 i Vest-Agder, kr. 68 i Aust-Agder. Landsgjennomsnittet var kr. 68.

Andel inntekt fra jordbruk:

Bøndene i Agder og Telemark har mindre inntekt fra jordbruket enn landsgjennomsnittet (Henter mer av inntekta si fra andre næringer) (2007):

Telemark kr. 76.469

Vest-Agder kr. 97.549

Aust-Agder kr. 98.897

(Landet kr. 136.316)

Bare Hordaland (kr. 84.933) av de andre fylkene har også mindre enn 100.000 i bruttoinntekt fra jordbruket.

Færre heltidsbønder og stor andel (små) deltidsbønder (2007):

For ca **halvparten** av bøndene i Agder og Telemark utgjør næringsinntekt i jordbruket **under 10 %** av samla inntekt:

Telemark 59 %, Aust-Agder 51 %, Vest-Agder 50 %, (Landet 40 %)

For **under 10 %** av bøndene i Agder og Telemark utgjør næringsinntekt i jordbruket **mer enn 90 %** av samla inntekt:

Telemark 7 %, Aust-Agder 8 %, Vest-Agder 10 %, (Landet 15 %).

*Antall bruk og jordbruksareal i Aust-Agder i forhold til landet (2000 - 2008)

(Fylkesmannen/Statistisk Sentralbyrå)

Antall driftsenheter er redusert med 38 % i Aust-Agder. (Landet 27 %.)

Jordbruksareal er redusert med 5 % i Aust-Agder. (Landet 1 %.)

Referansebruksberegningene "Vederlag til arbeid og egenkapital....":

(Samme tabell som er brukt i jordbrukets krav de siste årene.)

Her er referansebrukene for "melk og storfeslakt" litt endra opp gjennom årene. Tabellene kan egentlig bare brukes til å sammenligne med omtrent like produksjoner i andre landsdeler det enkelte år. Situasjonen i perioden 2001 til 2009 er imidlertid rimelig lik:

"melk og storfeslakt" i de to aktuelle områdene ("Østlandets andre bygder" og "Agder/Rogaland andre bygder") ligger under snittet for "melk og storfe" i andre områder. For "Vestlandet" og "Agder/Rogaland andre bygder" er referansebrukene like (antall årskyr). I åra fra 2004 - 2006 ligger Vestlandet ca. 20.000 kr høyere pr. årsverk. I åra 2007 - 2009 er gapet redusert fra ca. 15.000 (2007) til ca. 11.000 (2009)

Vi ser behovet for bedre tallgrunnlag for å beskrive situasjonen for vår region, gjerne sammenlignet med andre regioner. F. eks. bruker både Budsjettnemnda for jordbruket og NILF regioninndelinger som ikke umiddelbart fanger opp "oss".

Investeringsmidler:

Landbruket står overfor svært store utfordringer knytta til rekruttering og fornying av driftsapparatet samt tilpassing til nytt klima og reduserte drivhusgassutslipp.

Lønnsomheten i næringa, slik den er i dag, gjør det nødvendig å tilby gunstige finansieringsordninger, for å unngå høye finanskostnader både ved vedlikehold og utbygging. Nye krav til HMS og dyrehelse har økt investeringsbehovet.

I vår region, med relativt små gårder, ser vi at investeringene blir relativt høye i forhold til produksjonsvolumene. Dette gjenspeiles i relativt liten investeringsinteresse.

Melk:

Melkeproduksjonen er den klart største produksjonen i våre fylker. I Agderfylka var beregnet verdiskaping av denne produksjonen, i 2006, ca. 145 mill kr, tilsvarende ca. 44 % av jordbrukets totale verdiskaping (NILF Notat 2008-11). Også i Telemark er melkeproduksjonen en tilsvarende viktig bærebjelke i det distriktsbaserte landbruket. Reduksjonen i antall aktive melkeprodusenter har de siste åra vært kraftigere enn i andre landsdeler (se tabeller):

Avgang melkeprodusenter 2000 – 2007 (Kilde SLF):

	Antall foretak		% avgang
	2000	2007	
Telemark	304	181	40,5
Aust-Agder	247	139	43,7
Vest-Agder	634	386	39,1
Landet	22.239	13.898	37,5

Etter 2007 endret SLF tellemåten fra ”antall foretak med melkekvote” til ”antall eiendommer med melkekvote”. (t.o.m. 2007 ble samdrifter talt som ett foretak)

Dette gir følgende tabell for 2008 – 2009:

Avgang melkeprodusenter 2008 – 2009 (Kilde SLF):

	Antall eiendommer		% avgang
	2008	2009	
Telemark	182	165	9,3
Aust-Agder	144	137	4,9
Vest-Agder	411	389	5,4
Landet	15.907	15.330	3,6

Med vår regions topografi, arrondering og bruksstruktur er våre ”komparative fortrinn” i melkeproduksjonen:

Relativt små aktive bruk, i kombinasjon med annen produksjon/arbeid utafør bruket, mer enn større rasjonelle enheter.

Tollsatsene for melk er i dag fullt utnyttet. Det betyr at inntektsløft i melkeproduksjonen må skje gjennom andre virkemidler enn økt pris.

Melkeproduksjonen er nøkkelen til at begrepet ”landbruk over hele landet” skal gi mening. Produksjonen er ”hovedleverandøren” av de verdier landbruket tilfører samfunnet utover melk og kjøtt.

Beite:

Om jordarealene i vår region er tunge å drive, med små teiger og ofte uregelmessige former, er imidlertid beiteressursene, særlig med tanke på utmarksbeite, et av vår regions fortrinn. Beite som ressurs i matproduksjonen har stort uutnyttet potensial i våre områder. Beitende dyrs betydning for vedlikehold av kulturlandskap er godt kjent. Produksjon av

kvalitetskjøtt basert på beite og grovfôr er også en vesentlig bidragsyter til de verdier landbruket tilfører samfunnet utover melk og kjøtt.

Vi peker særlig på beitetilskuddet som et presist og målrettet virkemiddel for å styrke disse produksjonene.

Vi viser i denne forbindelse også til det felles "Beiteprosjektet i Agder og Telemark 2008/09". Prosjektet har gjennom pilotprosjekter i 10 kommuner bl.a. sett på forskjellige måter å organisere beitebruk. Se www.beitedyr.no

Fylkesbondelagenes bidrag:

Bondelagene i våre fylker ønsker sjøl å bidra til et løft for landbruket i regionen.

Vi vil jobbe tettere med fylkesmenn og fylkeskommuner. Vi vil intensivere arbeidet med kommunikasjon internt og eksternt, og vi vil fokusere på de mulighetene våre naturgitte og menneskelige ressurser kan gi, framfor å fokusere på begrensningene.

Vi vil også fokusere på kompetansebygging – i aller videste forstand. Fra å bygge kompetanse om landbruksnæringa i det politiske miljø – til å bygge kompetanse i den enkelte bondes produksjon, fra husdyrhold til reiseliv.

Ett eksempel på kompetansebygging er at det i Telemark nylig er gjennomført en spørreundersøkelse blant melkeprodusentene. Aust-Agder Bondelag gjennomfører en slik undersøkelse i mars/april 2010.

På bakgrunn av ovenstående har fylkesbondelagas budskap til politikere, media og andre vinteren 2010 vært:

Gi melkeprodusentene i Agder og Telemark et løft!

Telemark Bondelag, Aust-Agder Bondelag og Vest-Agder Bondelag ønsker å gi hele landbruket i vår region et løft!

Et slikt løft medfører 3 satsingsområder:

- Investeringsmidler
- Melk
- Beite

Hovedbakgrunnen er at vår region har klart størst avgang av melkeprodusenter. Samtidig topper vi statistikken for andel leiejord. Lønnsomheten i produksjonen er lav i vår region.

Vi ser også at det investeres alt for lite i melkeproduksjon.

Med vår regions topografi og eiendomsstruktur ser vi at;

Skal det generelle politiske målet om "et landbruk over hele landet" gis mening, må det sikres kontinuitet og lønnsomhet i melkeproduksjonen i hver eneste kommune i vår region!

Se vedlegget for detaljerte krav og tall.

Vedlegg:

Detaljer og tall:

Investeringsmidler:

Et helt sentralt virkemiddel er betydelig økt tilgang på kapital til alle produksjoner, slik at bøndene i vår region gis mulighet for å investere i næringa.

Investeringsmidler "øremerka" landbruk forvaltes av Innovasjon Norge.

For 2009 utgjorde ordinær bevilgning til investeringer i landbruket

kr 8,4 mill i Aust-Agder

kr 9,7 mill i Vest-Agder

kr 12,4 i Telemark

I tillegg forvalter IN en rentestøtteordning som har en årlig kostnad på i størrelsesorden 7 mill til sammen for de tre fylkene.

Melk:

Mål:

Vi vil stoppe nedgangen i antallet melkeprodusenter i de tre fylka!

Tiltak:

Investeringspakke melk

I en 5-årsperiode skal det:

- Gis mulighet for ekstra tilskudd på kr. 250.000, i forhold til sentralt avtalt tilskuddstak (i dag 750.000) eller at det oppnås 30 % av kostnad, for investeringer i melkebruk.
- Maks uttelling på tilskuddene vil gi mer håndterlige kapitalkostnader.

- Øke rammen for rentestøtte, i forhold til dagens praksis.

Ordningen forutsetter økt totalramme for investeringsmidler!

Ordningen skal stimulere til økte investeringer:

- i nybygg
- i utbedringer av eksisterende bygg (for å øke effektiviteten i mindre produksjoner og gi helseforebyggende effekter.)
- i mindre prosjekter

Kostnad: Størrelsesorden 20 – 25 mill/år (Forutsatt ca. 10 større investeringsprosjekter i hvert fylke) Tilsvarende investering i størrelsesorden 75 – 100 mill årlig. Gir også store ringvirkninger i øvrig lokalt næringsliv.

Investeringspakken skal kombineres med et 5-årig prosjekt som skal stimulere til investering og samtidig finne nye kostnadseffektive og arbeidseffektive løsninger for bygg og på andre områder.

Ekstra driftstilskudd på kr. 10.000,- pr melkebruk.

Tilskuddet skal i hovedsak kompensere for driftsulemper knytta til små og spredte grasarealer.

Tilskuddet vil gjelde de 664 foretakene med melkekvote etter kvotesalget høsten 2009.
Kostnad: 6.64 mill.

Stimulere til nyetableringer i melkesektoren

Delmål: 5 nye produsenter i regionen hvert år.

Nyetablerere skal:

- Gis halv pris pr. liter på kjøp av melkekvote. (Vil bety 1,75 kr/l i stedet for 3,50 kr/l som er dagens pris)
- Gis prioritet ved søknad om investeringsvirkemidler.

Kostnad: "Subsidiert" kvotepris koster ca. kr. 1,3 mill om alle 5 nye kjøper maks kvote, som i dag er 150.000 liter. Utgjør kr. 262.500,- pr. nyetablerer.

Beite:**Forsøksordning beitetilskudd**

Beitetilskuddene på innmark og i utmark økes med henholdsvis kr. 200 for storfe og kr. 75 for småfe.

Økt beiting er avgjørende for ivaretagelse av kulturlandskapet. Samtidig er økt beiting et viktig tiltak i klimapolitikken.

Et 5-årig forsøk vil gi verdifull kunnskap om denne typen tilskudds effekt på kulturlandskap og klima, og i hvilken grad tilskuddet medfører endring av antall dyr på beite.

Kostnad: Vanskelig å beregne, men vi antar i størrelsesorden 10 mill for storfe og 5 mill for småfe/år.

Aust-Agder Bondelag

Åse Ingebjørg Homme
Fylkesleder

Vest-Agder Bondelag

Birte Usland
Fylkesleder

Telemark Bondelag

Kjell Sølverød
Fylkesleder